

Univerzita Karlova v Praze, Evangelická teologická fakulta

Posudek oponenta diplomové práce

Autor práce: Bc. et Bc. Matúš Kočalka, DiS.

Název diplomové práce: „*Spravedlivý cítí i se svým dobytkem, kdežto nitro svévolníků je nelítostné*“: reflexe velkochovů z pohledu environmentální teologie

Vedoucí práce: Mgr. Jan Zámečník, Ph.D.

Předkládaná práce má zkoumat zvolené téma z perspektivy environmentální teologie a teologické etiky. Environmentální teologie tu tvoří myšlenkové pozadí, obecně reflektující vztah člověka a přírody v bibli a křesťanské tradici. V etické části se autor zaměřuje již na konkrétní etické aspekty praxe velkochovu. V první části (přesněji v prvních dvou kapitolách) tedy autor představuje a zdůvodňuje východiska a normy, které poté aplikuje na zvolenou problematiku. Je jistě správné, že autor ukotvil své téma v široké teologické diskusi, ale je otázkou, jestli teologickému pozadí nevěnoval až příliš velký prostor – jedná se o celých 100 stran, zatímco vlastní téma je zpracováno ani ne v polovičním rozsahu. Proporčně by se nabízelo tento poměr obrátit, klidně za cenu, že by diplomová práce byla celkově kratší.

Po úvodním vymezení tématu následuje 1. kapitola, která sice nese název *Environmentální teologie*, ale z velké části se jedná spíše o (poměrně podrobné) shrnutí biblického pohledu na mimo-lidské stvoření. To má své oprávnění, nakolik tyto aspekty biblické teologie stvoření stály po dlouhá staletí na okraji teologického zájmu a k jejich odhalení a rozvinutí došlo právě až se vznikem environmentální teologie. Ve výkladu ovšem dochází k jistému překrývání exegeze a systematické teologie, což může být místy matoucí, například v pasáži o Kristově vtělení a jeho environmentálních implikacích (1.1.6.), které nelze z Nového zákona přímo vyčíst a jsou již výsledkem systematicko-teologického promýšlení. Bylo by proto vhodnější obě roviny více oddělit.

Teprve v závěru 1. kapitoly autor rychlým tempem představuje teologii stvoření v raném křesťanství a pak až dva významné hlasy environmentální teologie dvacátého století – Alberta Schweitzera a encykliku *Laudato sí* současného papeže Františka. Teologický vývoj mezi tím je vynechán a autor se k němu zčásti vrací v následující 2. kapitole, která se zaměřuje již na speciálnější, ale přitom klíčové téma teologie stvoření, kterým je interpretace biblického pověření člověka vládou nad světem. Zde přijdou ke slovu také dvě zásadní postavy křesťanské teologie – Augustin a Tomáš, stejně jako filozof René Descartes, z novějších myslitelů pak zejména James A. Nash a Andrew Linzey (vedle mnoha jiných autorů, uvedených často pouze v poznámkách pod čarou).

3. kapitola konečně otevírá vlastní předmět autorova zkoumání – problematiku velkochovů. Kapitola má sice poněkud sugestivní podtitul *Peklo na zemi*, avšak autor poskytuje – nakolik dokážu posoudit – spolehlivé a dobře ozdrojované informace, přibližující současnou „průmyslovou výrobu“ masa a dalších produktů pocházejících ze zvířat. Přesvědčivě dokládá, že zvířata skutečně trpí způsobem srovnatelným s utrpením člověka, a dotýká se také

zajímavé otázky, zda lze zvířatům připsat vědomí. Zmiňuje také další ekologické dopady spojené s praxí velkochovů.

Největším přínosem celé práce je podle mého soudu podkapitola 3.3., kde jsou na velkochov zvířat aplikovány normy vzaté z biblického přístupu k přírodě. Autor poukazuje na překvapivou skutečnost, že i když velkochov nebudeme posuzovat současným pohledem na zvířata a budeme se držet pouze biblických hodnot a zásad, které se z perspektivy dnešní ekologie mohou jevit jako příliš antropocentrické, zaostalé a překonané, přesto v jejich světle praxe velkochovu neobstojí; ukazuje se, že biblický člověk prokazoval zvířatům – navzdory problematickému obětnímu provozu - nakonec větší úctu než člověk současný. Tento oddíl je vlastně závěrem celé práce, protože závěrečná kapitola přináší už jen shrnutí.

Autor se dobře orientuje jak v teologických otázkách, tak i ve věcné stránce celé problematiky, což je pro její správné uchopení nezbytné. Stylisticky je práce vyhovující, občas se sice vyskytne nešikovná formulace („Halama v súvislosti s dôrazmi teológie vtelenia v súvislosti s environmentálnou teológiou argumentuje“, s. 44), ale jinak je výklad srozumitelný a čtivý, argumenty jsou podány jasně. Netypické je označení „Hebrejové / hebrejský“ tam, kde se standardně užívají výrazy „Izraelci / izraelský / starozákonní“, což je možná způsobeno překladem anglických originálních textů. Trochu nadbytečná jsou shrnutí jednotlivých kapitol (1.5., 2.4. a 3.4.), která výklad nijak myšlenkově neposouvají, nevyvozuji žádné předběžné teologické konkluze, ale pouze opakují to, co už bylo řečeno. Volba pojednávaných autorů je reprezentativní, z relevantních publikací chybí snad jen Věra Tydlitátová: *Zvířata v Hebrejské bibli a židovské tradici*, Plzeň 2021. Práce dodržuje bibliografické normy a všechny formální náležitosti odborných studií.

K další diskusi při obhajobě předkládám následující body:

- 1) Stálo by za to přesněji definovat, v jakém vzájemném vztahu je teologie stvoření, environmentální teologie a teologie zvířat. Jedná se o jakési pojmové soustředné kruhy? Nebo je vztah mezi nimi složitější?
- 2) Autor zmiňuje, že původním stvořitelským záměrem Hospodina se světem je nenásilí nejen mezi lidmi, ale také mezi člověkem a zvířetem a zvířaty mezi sebou (s. 29). Jak si potom vysvětlit fenomén predace, který tu existoval dávno před příchodem člověka a před jeho pádem, v jehož důsledku teprve mělo dojít k přehodnocení kosmické smlouvy a připuštění konzumace masa?
- 3) V závěru práce jsem trochu postrádal kulturně-teologické zobecnění. Vedle jasného Ne vůči velkochovům bych očekával také nastínění kritérií pro adekvátní vztah člověka a zvířete, které bere v potaz kulturní vývoj směřující k využití zvířat pro lidské cíle. Existuje něco jako přípustná instrumentalizace zvířat, která není vykořisťováním, nicméně je panováním? S tím souvisí otázka: existuje oprávněná hierarchizace?

Diplomovou práci Matúše Kočalky hodnotím jako zdařilou a **doporučuji ji k obhajobě.**

V Praze, 26. 8. 2024

Ondřej Kolář

